הא אמרת מודה רבי יהושע בציבור. תימה לרשב"ם מאי קושיא דילמא ה"ק רוחא אי דברי רבי אליעזר בציבור אלא ר' יהושע לא אמר אלא ביחיד דכי האי גוונא אמרי' פ"ק דחולין (דף יב.) וכמה דוכתי ואומר ר"י דהכא לא שייך למימר הכי דלא קתני בברייתא לא בציבור ולא ביחיד: **כי** מודה **בנטמא.** משום דצין מרלה:

ולעכב לא והתניא במכסת נפשות. תימה לר"י והא קרא בשחיטה כתיב ומהתם נפקא דמחשבת אוכלין פסלה בשחיטה אבל בזריקה אמרן לעיל דאין מחשבת אוכלין בזריקה והיכי פריך משחיטה אזריקה ואומר ר"י דווקא מחשבת אוכלין ליתא בזריקה אבל בשחיטה אבל כשאין לו אוכלין לגמרי אף בשעת זריקה סברא היא דפסול שהיא עיקר עבודה כיון דבשעת שחיטה הקפיד הכתוב אפילו אמחשבה:

שאני התם דאי מימשכי הני כו'.

תימה לרשב"ם והא בשעת זריקה אינם יכולים לימשך וגמלא דהשתא לא חזי לאכילה וי"ל דדילמא ר' נתן סבר כר"ש דתנן לקמן בפרק האשה (דף פט.) נמנין ומושכין ידיהם עד שיזרק הדם אי נמי נטמאו מקצתן או שמתו חזי להני: **ולרבי נתן איש לפי אכלו למה לי דבעינן גברא דחזי לאכילה.** וא"ת לרבנן נמי לישני הכי דעיל כי פריך ולעכב לא ליתא כי אתא קרא לעכב היינו דבעינן גברא חזי לאכילה אבל בשר לא ולאו פירכא היא דרבנן בעו בשר חזי לאכילה כדתניא לעיל אחרוים שאין להם כזית אינם אוכלין וחייבין לעשות פסח אחד ואמאי לא משני לר' נתן אינם לפי אכלו למלוה כדבעי למימר לעיל משום דלא אשכחן תנא דלא מקיים אוכלין למנויין אלא זקני דרום לחולייהו בפרק שני דזבחים (דף כג.) ולמאי דמוקי מתני' כר' נתן ל"ל דיוסאי בפסח אחד דקאמר היינו דוקא דיעבד:

לימא ר' נתן היא כו'. תימה לר"י והיכי מיתוקמא כר' נתן והא ר' נתן ורבנן לא פליגי אלא בשאר אבל בגברא לכ"ע בעינן גברא דחזי לאכילה ועוד א"כ אפילו שחטו שלא לאוכלין נמי ואמאי נקט שחטו לאוכלין ועוד היכי תיסק אדעתיה למימר השתא דיש מחשבת אוכלין בזריקה הא פשוט בכולי גמרא דאין מחשבת אוכלין בזריקה כדמוכח בזבחים (דף ז.) ובתמיד נשחט לעיל (דס"ת.) ואם הנאתי ורלה לר"י דה"פ מזרק דמו שלא לאוכלין לא שמרק שלא נסם אוכלין אלא שבשעת זריקה היו הבעלים חוליס והשתא קאמר כמאן כר' נתן דמשמע ליה כיון דר' נתן מיקל כולי האי ולא בעי שיהא בשר ראוי לאכילה א ה"נ לא חיים אם אין בעלים ראויין בשעת זריקה אבל רבנן דממחני ובעו שיהא בשר ראוי לאכילה ה"ם דבעו שיהו הבעלים ראויים לאכילה בשעת זריקה וה"נ סבר ר' אלעזר בסמוך דלא בעי ר' נתן גברא חזי אלא בשחיטה דווקא:

מזיר

בציבור אמאי אין הבשר נאכל בטומאה גזירה שמא יטמאו הבעלים לאחר זריקה ויאמרו אשתקד לא נטמאנו ואכלנו השתא נמי ניכול ולא ידעי דאשתקד כי איזדריק דם בעלים טמאים הוו השתא בעלים טהורין הוו

ואיבעית

מג א מיי' פ"ז מהלכות פסולי המוקדשין הלכה לא:
מד ב מיי' פ"ד מהלכות ק"פ הלכה כ:
מה ג מיי' פ"ז מהלכות פסולי המוקדשין הלכה לד:
מו ד מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה יד:
מז ה מיי' פ"ד מהלכות קרבן פסח הלכה ב:
מח ו ז מיי' פ"ב מהל' ק"פ הלכה ו:
מט ח סס הלכה ז:
נ ט י מיי' פי"ז מהלכות ק"פ הלכה ט:

רבינו חננאל

אלא לא קשיא הא לכתחלה הא דיעבד, רואה אני דברי ר' אליעזר דיעבד כיון שיש דם אע"פ שאין בשר כיפר, אבל זה שאומר ר' אליעזר אפי' לכתחלה יזרוק הדם אע"פ שאין בשר, אין אני רואה דבריו בזה אלא דברי ר' יהושע אני רואה בזה, שלכתחלה לא יזרוק אלא אם יש בשר טהור ראוי לאכילה. **אינו** והא מדקתני ומודה ר' יהושע שאם זרק הורצה, כלומר בדיעבד אפי' ר' יהושע מודה, ומה הוצרך ר' יוסי לומר רואה אני דברי ר' אליעזר בדיעבד והא דברי הכל הוא [ו]אמרינן מודה בדיעבד בנטמא בלבד אבל באבוד ושרוף פליג ר' יהושע דאפילו דיעבד לא הורצה, ואאבוד ושרוף אומר ר' יוסי רואה אני דברי ר' אליעזר דאיעבד הורצה וכר' אליעזר, ולכתחלה לא יעשה, כר' יהושע. **אית** לן למימר כיון דסוגיא דשמעתין סלקא דציץ מרצה על אכילות, אמאי (תנו) הני חמשה דברים דתנינן במתני' אין נאכלין, אית לן למימר הא דאמרינן דציץ מרצה על אכילות לאו להתירו להאכל בטומאה הוא דקתני. אלא לדברים אחרים כגון הא דתנינן במנחות נטמאת אחת מן החלות או אחת מן הסדרים, ר' יהודה אומר שניהם ישרפו וחכ"א הטמא בטומאתו והטהור יאכל, ואמר רב פפא עלה בציץ מרצה על אכילות פליגי, רבנן סברי כיון דאלו נאכלו הציץ מרצה עליהן כטהורין חשבינן להו, הלכך אותם שלא נטמאו אינן נספלין בטמאות אלא הטהורין נאכלין והטמאין נשרפין. וסוגיא דשמעתא נמי אהאי אורחא אית לן לאסוקה.

[מתני'] נטמא בשר וחלב קיים אינו זורק את הדם נטמא חלב כו'. אמר רב **ואם** זרק הורצה ואע"פ שהבשר טמא אכילת פסחים לא מעכבא. **אינו** והכתיב איש לפי אכלו לא לעכב לא, **והתניא במכסת** מלמד כו'. (אמר) [אלא] רב דאמר כר' נתן דסבר כל ישראל יוצאין בפסח אחד, וכי כל ישראל אוכלין מפסח אחד, אלא ש"מ אכילת פסחים לא מעכבא. ודחינן להא דרילמא שאני התם דאי ממשכי הני חזי להני ואי ממשכי הני חזי להני. **אלא** הא ר' נתן דתניא נמנו עליו וחזרו ונמנו עליו. ראשונים ופטורין מלעשות פסח שני, שכבר נזרק הדם. ש"מ לר' נתן אכילת פסחים לא מעכבא. ומאי דוחקיה דרב לאוקמה למתני' דקתני

הא אמרת בציבור אפילו רבי יהושע מודה אלא רואה אני דברי ר"א בדיעבד ודברי ר' יהושע לכתחלה דיעבד אפילו רבי יהושע נמי מודה הוא דקתני מודה רבי יהושע שאם זרק הורצה הא באבוד ושרוף כי קתני מודה רבי יהושע שאם זרק הורצה בנטמא [א]אבל באבוד ושרוף לא כי קאמר ר' יוסי רואה אני את דברי ר"א בדיעבד באבוד ושרוף: **מתני'** [ב]נטמא בשר וחלב קיים אינו זורק את הדם נטמא החלב והבשר קיים זורק את הדם [ג]ובמוקדשים אינו כן אלא אע"פ שנטמא הבשר והחלב קיים זורק את הדם: **גמ'** אמר רב גידל אמר רב אם זרק הורצה והא בעינן אכילה [ד]אכילה לא מעכבא והא כתיב [ה]איש לפי אכלו למצוה ולעכב לא והתניא [ו]במכסת מלמד שאין הפסח נשחט אלא למנויו יכול שחטו שלא למנויו יהא כעובר על המצוה וכשר ת"ל איש לפי אכלו תכוסו [ז]הכתוב שנה עליו לעכב ואיתקש אוכלין למנויין אלא רב דאמר כרבי נתן דאמר [ח]אכילת פסחים לא מעכבא הי רבי נתן אילימא הא רבי נתן דתניא [ט]רבי נתן אומר מניין שכל ישראל יוצאין בפסח אחד ת"ל [י]ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים וכי כל הקהל שוחטין והלא אין שוחט אלא אחד אלא מלמד שכל ישראל יוצאין בפסח אחד דילמא שאני התם דאי ממשכי הני חזי להני ואי ממשכי הני חזי להני אלא הא ר' נתן דתניא [כ]נמנו עליו חבורה אחת וחזרו ונמנו עליו חבורה אחרת ראשונים שיש להן כזית אוכלין ופטורין מלעשות פסח שני אחרונים שאין להם כזית אין אוכלין וחייבין לעשות פסח שני רבי נתן אומר אלו ואלו פטורין מלעשות פסח שני שכבר נזרק הדם אכתי דילמא שאני התם דאי ממשכי הני חזי לחו א"כ ליתני הואיל וראויים לימשך מאי שכבר נזרק הדם ש"מ בדם תליא מילתא אבל אכילה לא מעכבא מאי דוחקיה דרב דמוקים לה מתני' לכתחלה ור' נתן נוקמה כרבנן [כא]ואפילו דיעבד נמי לא רב מתני' קשיתיה אמאי [כב](תני) אין זורק את הדם ליתני פסול אלא שמע מינה אין זורק לכתחלה אבל דיעבד שפיר דמי ולר' נתן איש לפי אכלו למה לי דבעינן גברא דחזי לאכילה מאן תנא להא דתנו רבנן [כג]שחטו לאוכליו [כד]וזרקו דמו שלא לאוכליו הפסח עצמו כשר ואדם יוצא בו ידי חובתו כמאן נימא רבי נתן היא ולא רבנן אפילו תימא רבנן [כה]אין מחשבת אוכלין בזריקה מאן תנא להא דתנו רבנן [כו]הרי שהיה חולה בשעת שחיטה וחלים בשעת זריקה חלים בשעת שחיטה וחולה בשעת זריקה אין שוחטין וזורקין עליו עד שיהא חלים משעת שחיטה עד שעת זריקה כמאן נימא רבנן היא ולא רבי נתן אפילו תימא רבי נתן גברא דחזי לאכילה בעינן מאן תנא להא דתנו רבנן [כז]שחטו בטהרה ואחר כך נטמאו הבעלים יזרק הדם בטהרה ואל יאכל בשר בטומאה כמאן אמר רבי [כח](אליעזר) במחלוקת שנויה ורבי נתן היא ורבי יוחנן אמר אפילו תימא רבנן היא הכא במאי עסקינן [כט]בציבור דאפילו בטומאה נמי עבדי אי

[כא] [ד]אכילה לא מעכבא דאמר רב גידל אמר רב אם זרק הורצה. [ה]איש לפי אכלו. [ו]במכסת מלמד. [ז]הכתוב שנה עליו. [ח]אכילת פסחים לא מעכבא. [ט]רבי נתן אומר. [כ]נמנו עליו. [כא]ואפילו דיעבד. [כב](תני). [כג]שחטו לאוכליו. [כד]וזרקו דמו. [כה]אין מחשבת אוכלין בזריקה. [כו]הרי שהיה חולה. [כז]שחטו בטהרה. [כח](אליעזר). [כט]בציבור.

[א] [ב]נטמא בשר וחלב קיים אין זורק את הדם. [ג]אי לר' אליעזר דעיקר פסח לאכילת אדם קתני: **ובמוקדשין אינו כן.** אפילו לר' יהושע שאפילו נטמא בשר וחלב קיים זורק את הדם דהא מתני' איכא מתיר ושייריים שהדם מתיר אימורין למזבח: **גמ' הורלה.** ופטור מלעשות פסח שני: **לא מעכבא.** כפרה בדיעבד: **אוכלין.** חולה וחקן: **רב.** דאית ליה אכילת פסחים לא מעכבא דאמר כר' נתן: **יוצאין בפסח אחד.** ואע"פ שאין בו כזית לכל אחד אלמא אכילה לא מעכבא: **דאי מימשכי הני.** מה שיש בהן יותר מכזית לכל אחד חזי להני הנשאריס: **ואי מימשכי הני כו'.** אשתכח דחזי לכולהו דהי מיינייהו מפקת הלכך אע"ג דלא אימשך חד מיינייהו פטורין אבל ניטמא לא חזי אפילו לחד: **נימנו עליו.** עד שהיה כזית לכל אחד: **ומאי דוחקיה דרב לאוקמא למתני'.** כר' נתן דלא מעכבא ולימרא דמתני' לכתחלה קאמר הא אם זרק הורלה: **נוקמה כרבנן.** ונימא דמתני' אפי' בדיעבד פסול: **פסח עלמו כשר.** קס"ד לזרוק דמו ולהקטיר חלבו אבל לאכילה לא וקתני ואדם יוצא בו ידי חובתו: **אין מחשבה אוכלין.** חולה וחקן בזריקה דס לאיס לפי אכלו לגבי שחיטה כתיב: **חליס.** בריא: **גברא דחזי לאכילה בעי'.** דכי כתיב איס לפי אכלו אגברא כתיב דליכוי גברא בר אכילה אבל פסח לא איכפת לן אי לא חזי: **יזרק בטהרה.** בכהניס וכלי שרת טהורין: **ור' נתן היא.** דאמר אכילה לא מעכבא ולא בעי ר' נתן גברא דחזי לאכילה ומתניתא קמייתא מוקי ר' אלעזר כרבנן: **הכא במאי עסקינן בציבור.** שנטמאו רוב ציבור בין שחיטה לזריקה כגון שמת הנשיא ונטמאו הילכך גברי דחזו לאכילה ניכוו: **גזירה שמא.** לשנה אחרת יטמאו ציבור אחר זריקה: **ויאמרו אשתקד.** מי לא הייינו טמאין בשעת אכילה ואכלנו ואע"פ ששחיטתו בטהרה השתא נמי אע"פ ששחיטתו וזריקתו בטהרה ניכול בשר בטומאה ולא ידעי דאשתקד כי איזדריק דם בעלים טמאים הוו והוה ליה פסח הנא בטומאה:

ואיבעית

[ל] [ו]זרק את הדם. [ז]אי לר' אליעזר דעיקר פסח לאכילת אדם קתני: **ובמוקדשין אינו כן.** אפילו לר' יהושע שאפילו נטמא בשר וחלב קיים זורק את הדם דהא מתני' איכא מתיר ושייריים שהדם מתיר אימורין למזבח: **גמ' הורלה.** ופטור מלעשות פסח שני: **לא מעכבא.** כפרה בדיעבד: **אוכלין.** חולה וחקן: **רב.** דאית ליה אכילת פסחים לא מעכבא דאמר כר' נתן: **יוצאין בפסח אחד.** ואע"פ שאין בו כזית לכל אחד אלמא אכילה לא מעכבא: **דאי מימשכי הני.** מה שיש בהן יותר מכזית לכל אחד חזי להני הנשאריס: **ואי מימשכי הני כו'.** אשתכח דחזי לכולהו דהי מיינייהו מפקת הלכך אע"ג דלא אימשך חד מיינייהו פטורין אבל ניטמא לא חזי אפילו לחד: **ומאי דוחקיה דרב לאוקמא למתני'.** כר' נתן דלא מעכבא ולימרא דמתני' לכתחלה קאמר הא אם זרק הורלה: **נוקמה כרבנן.** ונימא דמתני' אפי' בדיעבד פסול: **פסח עלמו כשר.** קס"ד לזרוק דמו ולהקטיר חלבו אבל לאכילה לא וקתני ואדם יוצא בו ידי חובתו: **אין מחשבה אוכלין.** חולה וחקן בזריקה כדס לאיס לפי אכלו לגבי שחיטה כתיב: **חליס.** בריא: **גברא דחזי לאכילה בעי'.** דכי כתיב איס לפי אכלו אגברא כתיב דליכוי גברא בר אכילה אבל פסח לא איכפת לן אי לא חזי: **יזרק בטהרה.** בכהניס וכלי שרת טהורין: **ור' נתן היא.** דאמר אכילה לא מעכבא ולא בעי ר' נתן גברא דחזי לאכילה ומתניתא קמייתא מוקי ר' אלעזר כרבנן: **הכא במאי עסקינן בציבור.** שנטמאו רוב ציבור בין שחיטה לזריקה כגון שמת הנשיא ונטמאו הילכך גברי דחזו לאכילה ניכוו: **גזירה שמא.** לשנה אחרת יטמאו ציבור אחר זריקה: **ויאמרו אשתקד.** מי לא הייינו טמאין בשעת אכילה ואכלנו ואע"פ ששחיטתו בטהרה השתא נמי אע"פ ששחיטתו וזריקתו בטהרה ניכול בשר בטומאה ולא ידעי דאשתקד כי איזדריק דם בעלים טמאים הוו והוה ליה פסח הנא בטומאה: ואיבעית

ויאמרו אשתקד נטמאינו ואכלנו, השתא נמי ניכול, ואינהו לא ידעי דאשתקד נטמאו קודם זריקה ונזרק הדם והן טמאין, והשתא בשעת זריקה טהורין הן ואין רשאין לאכלו בטומאה אחרי שנזרק הדם והם טהורין.

תורה אור השלם

1. וְאִם יִמְעַט הַבַּיִת מִהְיוֹת מִשֶּׂה וְלָקַח הוּא וּשְׁכֵנוֹ הַקָּרֹב אֶל בֵּיתוֹ בְּמִכְסַת נְפָשֹׁת אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ תְּכַסּוּ עַל הַשֶּׂה:
שמות יב ד

2. וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְשָׁחֲטוּ אֹתוֹ כָּל קְהַל עֲדַת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעַרְבָּיִם:
שמות יב ו

מוסף רש"י

במכסת. לשון מנויין כמו (ויקרא כז) את מכסת הערכך (לעיל מא.). **אכילת פסחים לא מעכבא.** והא דכתיב (שמות יב) איש לפי אכלו, למלוה (לעיל מט:). **בפסח אחד.** אע"פ שאין בו כזית לכל אחד, דקסבר אכילת פסחים לא מעכבא אלא זריקת דם למזבח (קדושין מב.).

מוסף תוספות

א. בשעת זריקה. תוס' שאנ.

רבינו חננאל (המשך)

אינו זורק הדם לכתחלה הוא דאינו זורק, הא אם זרק הורצה ואליבא דר' נתן דסבר אכילת פסחים לא מעכבא, נוקמה אפילו בדיעבד אם זרק לא הורצה, דבעינן אכילת פסחים כרבנן דאמרי אכילת פסחים מעכבא. ובסוף שחיטת קדשים אמר רבינא אכילת פסחים מעכבא מדרבה בר רב הונא דאמר רכן ששמע אחר שקיעת החמה. ואוקימנא שמע מינה אכילת פסחים מעכבא. דדייק רבא מדקתני אינו זורק ולא קתני נטמא הבשר והחלב קיים פסול. ש"מ לכתחלה הוא דאינו זורק ואם זרק דאיעבד הורצה. האי תנא סבר אכילת פסחים לא מעכבא. ור' נתן האי איש לפי אכלו למה לי, אמר לך בעינן גברא דחזי לאכלו, ואי לא אכיל לא חיישינן. **והא** דת"ר שחטו לאוכליו לזורוק דמו שלא לאוכליו הפסח עצמו כשר ואדם יוצא ידי חובתו נימא ר' נתן היא ולא רבנן. **אפילו** תימא **רבנן** אין מחשבת אוכלין בזריקה. **והא** דת"ר שחטו בטהרה ואחר כך נטמאו בעלים יזרק הדם בטהרה ואין הבשר נאכל בטומאה, אינה לדברי הכל אלא במחלוקת שנויא ור' נתן היא. ר' יוחנן אמר אפילו תימא רבנן, והא מתניתא בציבור היא דעבדי בטומאה, ואמאי אין הבשר נאכל גזרה שמא יטמאו הבעלים לאחר זריקה

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

ואיבעיא אימא רב דאמר כר' יהושע. אם זרק הוולה: **ר"י יהושע.** דאית ליה אכילת פסחים לא מעכבא: שלמי מזיר תחילתן לאכילה דבעי שלוח שערו תחת הדוד שהשלמים מתבשלין בו כדכתיב (במדבר ו) ולקח את שער ראשו נזרו ונתן על האש וגו' ועוד בעי תנופת זרוע בשלה אלמא צריך שיהא בשר טהור בשעת זריקה שיהא ראוי למנות האמורים בו: **ואם זרק הורלה.** דהני לא מעכבי: **נטמאו בעליו במת.** דלא חזו למיכל לאורתא דטומאתן שבעה: **ואם זרק לא הורלה.** דאע"ג דאכילתו לא מעכבא גבוה דחזי לאכילה בעינן ורמתנא דמייה לטומא נפש לפסח שני ובמזיר נמי כתיב (שם) כי ימות מת עליו וגו' דסותר את נזירותו: **אלי זיב בשר וחלי זיב חלב אין זורק הדם.** דאכילת אדם ואכילת מזבח לא מצטרפין: **אפי' הולה קיימא לא זורק.** את הדם עליה: **מנחה מאי עבידתיה.** בזריקת דם: **מנחה נסכים.** הבאה עם הזבח מהו דתימא מזבח דמיא ותיהוי במקום זבח להכשיר את הדם: **חלב מנא ן.** דהוי שיור להכשיר זריקת דם: **והקטיר החלב.** גבי זריקת דם כתיב דכתיב וזרק הכהן את הדם וגו' עד והקטיר החלב לריח ניחוח: **יוסרם הכבד ושפי הכליות מנא ן.** מדאיצטריך ליה למיתני מנחה לא הוי שיור מכלל דסבירא ליה דהני דגופיה דזבח ניהו הוי שיור: **אמר קרא.** בהאי קרא גופיה והקטיר החלב לריח ניחוח: **מתני' יעשו בטומאה.** ואפי' טומאין יחידין דהא פסח דטהורין גופיה בטומאה אתי משום כהנים: **גמ' שאין קרבן צבור.** הכא בטומאה חלוק מאחר שקרבן רובן בא בטומאה אף היחיד עושה בטומאה: **לא שנו.** דמשמע משום טומאת כלי שרת עבדי כולהו בטומאה: **אלא שנטמא סכין בטמא מת.** שהוא אב הטומאה דנעשה אף הסכין אב הטומאה לטמא אדם: **דרחמנא אמר בחלל חרב.** למידרש מיניה דכלי מתכת המיטמא במת נעשה כיולא בזה שנגע בו: **עומאה דחויה היא בצבור.** בקושי הותרה וכל כמה דאפשר לאהדורי לטהרה או לטומאה קלה מהדרינן: **קרינא ביה והבשר לא יאכל בשר.** ולא טמא: **הללו עושין לעצמן.** בטהרה והללו עושין לעצמן בטומאה דהוי כרוב ורוב טהורין לא עבדי בטומאה וטמאין לשני לא מידחו משום דהוו נמי רובא ורובא לשני לא מידחו: **עהורין עושין הראשון.** בטהרה דאי נמי מיעוטא ניהו אית להו למעבד הראשון בטומאה וכל שכן כי עבדי בטהרה שפיר דמי: **וטמאין עושין אם השני.** דכיון דאין כרוב גילוין כמיעוטא ומילחין לשני:

טומאין

נזיר ועושה פסח נטמא בשר וחלב קיים אינו זורק בו'. ריב"ל אומר דלא גרס מזיר דאין חילוק בזה בין מזיר לשאר קרבנות ומה שפירש רש"י דבעי שלוח שערו תחת הדוד אין נראה שיהא עיכוב ומה שפי' נמי משום תנופה הא כל שאר שלמים נמי בעו תנופה ולא אשכחן תנא דאית ליה תנופה ג' מיניס (מזיר דף מו.) ובתוספתא לא גרס מזיר:

או שהיו כהנים טמאים עשו בטומאה. אע"פ שיכולין ליחזר [a] שלא יגעו בבשר כיון דאשתרלי טומאת אימוריס אישתרלי נמי טומאת בשר דאמר במי שהיה טמא (נקמן דף לו.) כל היכא דאשתרלי טומאת בשר אישתרלי טומאת אימוריס משמע שהם שוים:

אלא שנטמא סכין בטמא מת בו'. תימה [b] א"כ מאי אפי' דקאמר היינו דישא ממש היו ישראל טהוריס וכהניס וכלי שרת טמאים כיון דמיטמא גברא מממת סכין: **בטומאה** הגוף דבכרת **מיתעביד.** וא"ת ישמוט בסכין אחרוכה ולא יצטרך ליכנס לעזרה אי נמי יאחוז הסכין בפשוטי כלי עץ וישמוט ואומר ר"י דאין פנאי לכל הפסחים לשמוט בענין זה [c] ואף להניח סכיניס אחריס אין פנאי:

טומאין

[1] והקטיר החלב לריח ניחוח לה' חלב אע"פ שאין בשר אשכחן חלב יותרת הכבד ושתי כליות מנא לן היכא אמרינן דזרקינן מדקתני ובמנחה אע"פ שכולה קיימת לא יזרוק מנחה הוא דלא אבל יותרת הכבד ושתי הכליות שפיר דמי מנא לן רבי יוחנן דידיה אמר אמר קרא לריח ניחוח כל שאתה מעלה לריח ניחוח ואיצטריך למכתב חלב ואיצטריך למכתב ריח ניחוח דאי כתב רחמנא חלב הוה אמינא חלב אין יותרת הכבד ושתי הכליות לא כתב רחמנא לריח ניחוח ואי כתב רחמנא לריח ניחוח הוה אמינא כל העולין לריח ניחוח ואפי' מנחה כתב רחמנא חלב:

מתני' נטמא קהל או רובו או שהיו הכהנים טמאין והקהל טהור יעשה בטומאה כו'. ת"ר הרי שהיו ישראל טמאין וכהנים וכלי שרת טהורין או שהיו ישראל טהורין וכהנים וכלי שרת טמאין יעשו בטומאה שאין קרבן ציבור חלוק. אמר רב חסדא לא שנו כלי שרת טמאין יעשו בטומאה אלא בסכין שנטמאת בטומאת מת, דרחמנא אמר בחלל חרב הרי הוא כחלל, ומטמאה הסכין לאדם, דכי קא מתעביד בטומאת הגוף מתעביד. דתניא בשאר ספרי דבי רב מגיד שהחרב טמאה

---

[a] לעיל סב. עז:, ג) זבחים כה: קנ. מנחות ט. כו. מעילה טו: [בכורות לט: תוספתא ס"ו ה"ג תוספתא זבחים פ"ל ה"ג], ג) [מנחות כו. כל הסוגיא], ד) [לקמן עמוד ב' מנחה יד: טו.], ה) [לעיל יד: וש"ל], ו) [לקמן פ. יומא ו: ז: מו: זבחים לג.], ז) [כל היכא דקיימן ביה והבשר לא יגע בכל טומא לא יאכל קרינן ביה והבשר כל טהור יאכל בשר וכל היכא דלא קרינן וכו' לא קרינן ביה וכו' כל"ל וכ"ל בילקוטן], ח) מוקן כט., ט) [לקמן פ.],

גליון הש"ם

גמ' בטומאת הגוף דבכרת. עי' ר"ש פ"ג מ"ד דאהלות: **תוס'** ד"ה **או שהיו וכו' שלא** יגעו בבשר. ולא זכיתי לעמוד על עומק דבריהם הקדושים הא אין הסיתר מלד טומאת בשר שהוא בלתי רק משום דטומאת גברא דהוא בכרת ואם כן לא תלי כלל בכוליס ליחזר בנגיעת בשר אם לא ואף אם זר יטמוט מכל מקום הוריקה מתעביד בטומאת הגוף דבכרת: **שם** ד"ה **אלא שנטמא וכו' אם** כן מאי אפילו. ק"ל הא בדיוון שלאמ"ז הקשו דלשמוט בסכין תרוכה וכו' ואם כן זהו גופא המידוש דבכהנים טמאים פ"ג ולא המיית כתת הא יעמיכו לזרוק בטומאה אבל בסכין אפשר בסכין תרוכה והוזק יהיה כהן אחר שהוא טהור מכל מקום המיא לכתת כתיבוא דטופסות כאן דאין פנאי וצ"ע:

הגהות הגר"א

[א] גמ' כל הזבחים כו' זורק את הדם בפסח נטמא תנא כו' כל"ל:

מוסף רש"י

שנשתייר מהן. בשעת זריקה, אבל אם נטמא כל הבשר והחלב אז שאבד לא יזרוק, ר' יהושע לטעמייה דדריש ועשיתי עולותיך הבשר והדם, אם אין בשר אין דם (זבחים כה: קפ.) וכזבחים כתיב (דברים יב) ודם זבחיך ישפך והבשר תאכל, הזקיקין הכתוב זה לזה (שם קפ.). **כזית בשר.** לאוכל כדי אכילת אדם **או כזית חלב.** לאוכל כדי אכילת מזבח (בכורות לט: מעילה טו:) **כתכיב** חוקן הכהן את הדם וגו' והקטיר החלב, אע"פ שאין בשר זורק עליו את הדם (זבחים קפ:). **זורק את הדם.** לקרינא ביה הבשר והדם (מנחות כו.). **כחצי**

זית כו' אין זורק את הדם. שאין אכילה והקטרה מצטרפין (שם) שאין אכילת אדם ואכילת מזבח מצטרפין, זריקת דם איכה אלא לאחיר אימורים לנמנה וכבר נאכלה, וכיון דאכלו שניהם זריקה למה (מנחות ט.). **ובעורלה.** דלית בה אכילת אדם (מעילה טו:) **דכין בשר בין חלב טולהו למזבח** אבל, מצטרפים (מנחות ט.). **ובמנחה אע"פ שכולה קיימת.** ואין שם כלוס מן הבשר, לא יזרוק (מעילה טו:). **מנחה מאי עבידתה.** מאי זריקת דם איכא במנחה (זבחים קפ: מנחות שם). **מנחת נסכים.** כלומר אלא דקאמר ובמנחה אפילו כולהו קיימא כו' בחוטה מנחה הבאה בנסכים קאמר, כלומר ומנחתם קולת וגו' (מעילה טו:) **שנאמר** עם הזבח ואבל בשר הזבח ומנחה קיימת לא יזרוק את הדם בשביל לבלו גופא דזריקה הוא (זבחים קפ: וכעי"ז מנחות ט.). **סלקא דעתך אמינא** כו' **כגופיה דזבח דמי.** לאיחוי במקום בשר כאילו נמחיר בשר (מנחות כו.) **ואע"ג** דלא נמחיר מן הבשר כלום יזרוק עליו את הדם, קמ"ל דלא (מעילה טו:). **בחלל חרב.** הקיש חרב לחלל, מתכת שנגע בחם הרי הוא אבות הטומאה כמת עצמו, ושנגע בטומאת מת הרי הוא אב הטומאה כמוהו, נזרקת הכתוב הוא במתכת אבל בטומאת מת ולא אבל שאר טומאות (בעיל יד:) טומאות של מת הראויות לטומאת כלי, כגון מת הנוגע בו דהוי מיבא אב הטומאה, אם נגע בהם מתכות נעשה כיולא בו, אבל דאמרן ואם אין מטמאים כלים (חולין ג.). **טומאה דחויה היא בציבור.** כלומר בקושי נדחית אבל דיחוי בעלמא על ידי נשיאות עון, שהיין בהיכר מלבה, ולא בהיכר גמור (זבחים לא.) אף על פי שקרבן צבור דוחה אותה בקושי אותה דחויה ולא היתר גמור, וכל מה דמצינו לדחוי בהיכר שיעשה בטהרה (יומא ו: מו: וכעי"ז לעיל עז.). **מחצה על מחצה כרוב.** וטהורים עושין לעצמן בטהרה וטמאין עושין לעצמן בטומאה ולא מידחו לאפוקי שני כיתרין (חולין כט.).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

עין משפט נר מצוה

נא א מיי' פ"ח מהלכות פסולי מוקדשין הלכה ג:

נב ב ג ד מיי' פ"ז מהלכות ק"פ הלכה ו ופ"ד מהלכות איסורי המקדש הלכה יב:

נג ה מיי' פ"ז מהלכות ק"פ הלכה ט:

נד ו שם הלכה ט:

תורה אור השלם

1. וְזָרַק הַכֹּהֵן אֶת הַדָּם עַל מִזְבַּח יְיָ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהַקְטִיר הַחֵלֶב לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיְיָ:

ויקרא יז ו

2. וְכָל אֲשֶׁר יִגַּע עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה בַּחֲלַל חָרֶב אוֹ בְּמֵת אוֹ בְּעֶצֶם אָדָם אוֹ בְקֶבֶר יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים: במדבר יט טז

3. וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף וְהַבָּשָׂר כָּל טָהוֹר יֹאכַל בָּשָׂר: ויקרא ז יט

מוסף תוספות

א. דבטורה גדול שוחטין כך. תוס' שלנ.

רבינו חננאל

ואי בעית אימא רב דאוקמה למתני' לכתחלה אבל דיעבד אם זרק הורצה כו' יהושע אמרה דתניא ר' יהושע אומר נזיר ועושה פסח נטמא בשר וחלב קיים אינו זורק את הדם נטמא חלב ובשר קיים זורק את הדם ואם זרק הורצה נטמאו בעלים במת לא יזרק ואם זרק הורצה. **ובמוקדשין אינו כן** אע"פ שנטמא בשר וחלב קיים זורק את הדם. **תניא** ר' יהושע אומר כל הזבחים שבתורה כו', פשוטה היא. **[ובמנחה]** פי' ובמנח(ו)ת נסכים הבאה עם הזבח והמנחה כלה קיימת לא יזרק, מהו דתימא כי גופיה דזבח דמיא קמ"ל דלא. ואסיקנא ואי כתב רחמנא לריח ניחוח הוה אמינא כל העולין ואפילו מנחה, כתב רחמנא חלב.

מתני' נטמא קהל או רובו או שהיו הכהנים טמאין והקהל טהור יעשה בטומאה כו'. ת"ר הרי שהיו ישראל טמאין וכהנים וכלי שרת טהורין או שהיו ישראל טהורין וכהנים וכלי שרת טמאין יעשו בטומאה שאין קרבן ציבור חלוק. אמר רב חסדא לא שנו כלי שרת טמאין יעשו בטומאה אלא בסכין שנטמאת בטומאת מת, דרחמנא אמר בחלל חרב הרי הוא כחלל, ומטמאה הסכין לאדם, דכי קא מתעביד בטומאת הגוף מתעביד. דתניא בשאר ספרי דבי רב מגיד שהחרב טמאה

טומאת שבעה והנוגע בחרב טמא טומאת שבעה. **אבל אם נטמא הסכין בטומאת שרץ שאינו מטמא בטומאת סכין** אלא הבשר, אבל האדם לא, דאין כלי הבא מחמת שרץ ממטא אדם וכבר פירשנוה בפ"א. טהורין עושין הפסח טמאין אין עושין מוטב יאכל בטומאת בשר בלאו, שנאמר והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל, ואל יאכל בטומאת הגוף שהוא בכרת, שנאמר והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה הנפש ההיא וגו'. אלמא קסבר רב חסדא טומאה דחויה היא בצבור. **ורבא [אמר]** אפילו הטמאים טומאת הגוף נמי עבדי, כל היכא דקרינא ביה והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל הוא דבענא והבשר כל טהור יאכל, כלומר יאכלנו בטהרה ואל יאכלנו בטומאה. אבל היכא דהותרה טומאת בשר לא בעינן לדקדק על טומאת הגוף. **איתמר הרי** שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין, רב אמר מחצה על מחצה כרוב [טהורין] הללו עושין לעצמן בטהרה בראשון והללו עושין לעצמן בטומאה בראשון. רב כהנא אמר מחצה על מחצה אינו כרוב טהורין עושין את הראשון וטמאין עושין את השני. איכא דאמרי רב כהנא אמר מחצה על מחצה אינו כרוב טהורין עושין את הראשון

וטמאין אין עושין לא את הראשון ולא את השני. קשה לריב"ל מי פלגא מיקרו אים לידחו לפסח שני ולא מיקרו אים מלא ליבור ליעביד בטומאה בראשון וליכא למימר דמסקינא ליה מי מיתיבי אים לו ליבור לאם כן ליטומאו אחד מן הטהורים [א] דבשלמא מי לא מסקינא ליה אתי שפיר דלמה יטמאו את הטהור לעשות בטומאה כיון שדין של טמאין ליפטר לגמרי [ב] ואומר ר"י דלא מיקרו אים ומ"מ לא יעשו הטהורים בטומאה בשבילם כיון שאין רוב טמאים ואין עושין נמי אלו לעצמן ואלו לעצמן דקסבר אין קרבן ליבור חלוק אע"ג דלר' יהודה דאית ליה לקמן אין קרבן ליבור חלוק קאמר יעשו כולם בטומאה רב כהנא אית ליה הך סברא אלא קסבר דמהאי טעמא נידחין לגמרי: **קסבר נשים בראשון רשות.** משום רב אינטרך למימר הכי דאי בראשון חובה הוה אמרינן דהללו עושין לעצמן כו' אבל לרב כהנא אפילו הוו בראשון חובה אתי שפיר דפלגא בראשון לא עבדי ובשני עבדי כיון דבשני נשים רשות הוו להו טמאים מיעוטא [ג] והא דאמר בפר' קמא דסנהדרין (דף יב.) גבי חזקיהו שהשיא את ישראל לעשות פסח שני היכי דמי אמר רב אחי כגון שהיו ישראל ממלא טמאים ומחלה טהורין ונשים משלימות לטהורים ועודפות עליהן מעיקרא סבר נשים בראשון חובה והוו להו טמאים מיעוטא ומידחו לפסח שני ולבסוף סבר נשים בראשון רשות והוו להו טמאים רובא ורובא בשני לא עבדי והשתא לרב ולישנא בתרא דרב כהנא לא הוה צריך למינקט משלימות אלא עודפות עליהן גרידא ולישנא קמא דרב כהנא הוה מצי למינקט משלימות ולא עודפות אלא נקט משלימות ועודפות והשתא לכולהו לישני עשה שלא כתורה [ד] והוה מצי לשנויי דלבסוף סבר נשים בראשון חובה ובשני רשות [ה] ולכך לא שפיר עבד פסח שני אלא משום דהשתא אינא דרבי שמעון קיימינן דאית ליה לקמן בפרק האשה (דף לא.): נשים בראשון רשות אי נמי ניחא ליה למידחי דלף מה שלא עשו בראשון היה שלא כדין:

נשים בראשון רשות. הוה מצי למינקט בברייתא רוב טהורים וע"י נשים היו רוב טמאים נדחין לפסח שני כיון דנשים בראשון רשות והוו להו מיעוט עמיאים: **ורב כהנא מתרץ לה הכי כו'.** השתא נמי הוה מצי למינקט בברייתא רבותא דאפי' רוב הטמאין עושין [1] את השני כיון שבלא נשים הוו טהורים מיעוטא ומצינו למימר דנקט בכי האי גוונא לאשמועי דמחלה על מחצי' אינו כרוב: משלחין

**וטמאין אין עושין לא את הראשון ולא את השני בראשון לא עבדי דלא הוו רובא בשני לא עבדי דלא הוו מיעוטא תנן נטמא קהל או רובו או שהיו הכהנים טמאין והקהל טהורים יעשה בטומאה רובו הוא דעבדי בטומאה אבל פלגא ופלגא לא עבדי בראשון קשיא לרב אמר לך רב רובא עבדי כולהו בטומאה פלגא ופלגא הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן ה"נ מסתברא דקתני סיפא נטמא מיעוט הקהל טהורין עושין את הראשון וטמאין עושין את השני מיעוט הוא דעבדי בשני אבל פלגא ופלגא לא ועבדי בראשון והללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן ואלא קשיא לרב כהנא אמר לך רב כהנא נטמאו מיעוט הקהל טהורין עושין את הראשון וטמאין עושין את השני הא פלגא ופלגא טהורין עושין את הראשון אבל טמאין אינן עושין לא את הראשון ולא את השני התינח לישנא בתרא דרב כהנא אלא להך לישנא דאמר רב כהנא טהורים עושין את הראשון וטמאין עושין את השני מאי איכא למימר אמר לך רב כהנא הוא הדין דאפילו פלגא ופלגא נמי טהורין עושין את הראשון וטמאין עושין את השני והאי דקתני מיעוט הקהל איידי דתנא רישא רובו תנא נמי סיפא מיעוטו תניא כוותיה דרב תניא כוותיה דרב כהנא כתרי לישני תניא כוותיה דרב היו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן תניא כלישנא קמא דרב כהנא הרי [ו] שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין טהורין עושין את הראשון וטמאין עושין את השני ותניא כלישנא בתרא דרב כהנא הרי שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין טהורין עושין את הראשון וטמאין אינן עושין לא את הראשון ולא את השני לרב וללישנא בתרא דרב כהנא הא דתנא טהורין עושין את הראשון וטמאין את השני היכי מתרצי לה כגון שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין ונשים משלימות לטמאים וקסבר נשים בראשון רשות דל נשים מטמאין והוו להו טמאין מיעוטא ומיעוטא ידחו לפסח שני לרב וללישנא קמא דרב כהנא הא דתניא טהורין עושין את הראשון וטמאין אין עושין לא את הראשון ולא את השני היכי מתרצי לה רב מתריץ לה [ז]כגון שהיו ישראל מחצה טמאין ומחצה טהורין ונשים עודפות על הטהורים וקסבר [ח]נשים בראשון חובה ובשני רשות בראשון לא עבדי דהוי ליה מיעוט ומיעוטא לא עבדי בראשון ובשני לא עבדי דל נשים מינייהו והוו להו פלגא ופלגא לא עבדי בשני ולרב כהנא דאמר פלגא נמי עבדי בשני הכי מתריץ לה כגון שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין ונשים משלימות לטהורין [ט]וקסבר נשים בראשון חובה ובשני רשות בראשון לא עבדי דהוו להו פלגא ופלגא בראשון לא עבדי בשני נמי לא עבדי דל נשים מינייהו מן הטהורין הוו להו טמאין רובא ורובא לא עבדי בשני ולרב כהנא הא דתניא הרי שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן היכי מתריץ לה כגון שהיו ישראל מחצה טמאין ונשים עודפות על הטהורין ומחצה טהורין ונשים משלימות לטמאים ומחצה טמאין הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן ואיכא למ"ד מחצה על מחצה אינו כרוב גופא הרי שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן היו טמאין עודפין על הטהורין [י]אפי' אחד יעשו בטומאה [יא]לפי שאין קרבן ציבור חלוק ר"א בן מתיא אומר אין היחיד מכריע את הציבור לטומאה שנאמר לא

וטמאין אין עושין לא את הראשון ולא את השני. דכיון דאינו כרוב לא עבדי בטומאה ובשני נמי לא דאינו מיעוט: **יעשו בטומאה.** אף הטהורין: **רובא הוא כו'.** כי מיעטי רובא הוא דעבדי טמאין בראשון ובטומאה: **אבל פלגא ופלגא לא עבדי.** טמאים בראשון בלבד: **הוללו.** אפילו הטהורין אין צריכין להזהר בטמיאת טהרה: **מסתברא.** דפלגא ופלגא נמי טמאין עבדי בטומאה ולא מידחו: **לרב.** דאמר הללו לעצמן והללו לעצמן: **ולישנא בתרא דרב כהנא.** דאמר טמאין אין עושין לא זה ולא זה הא דקתני טמאין נדחין לשני היכי מתרצא לה: **משלימות לטמאין.** דבזכריס הוו טהוריס רובא אבל יש מן הנשים טמאות יותר מן הטהורות עד שמשלימות החשבון לממלה על מחלה וקסבר אי תנא נשים בראשון רשות וכ"ש בשני הילכך לא נשים מהכא לאינן מן הממיין וזיל בתר זכריס והוו טמאים מיעוטא ומדחו לשני אבל בפלגא ופלגא אי כמר אי כמר: **דגון שהיו ישראל.** הזכריס מחלה טהורין ומחלה טמאין וכשאתה מונה הנשים עמהן רבין טהוריס על הטמאים: **בראשון חובה.** והרי הן במנין ונמצאו טמאים מיעוטא: **ובשני נשים רשות.** ותנאי פליגי בהא מילתא בפ' האשה (לקמן דף לא.): **בראשון לא עבדי.** טמאין דהוה להו מיעוטא: **ובשני לא עבדי.** דלגבי שני אין הנשים מן הממיין למיהוי טהורין רובא הילכך לא הוו טמאים מיעוטא אלא פלגא ורב ממלה על מחלה כרוב ולא עבדי בשני: **ורב כהנא דאמר פלגא עבדי בשני מתרץ הכי לו:** **ונשים משלימות לטהורין.** שלא היו טהורין ממלה אלא על ידי הנשים ואי אזלינן בתר זכריס הוו טמאין רובא. ועודפות עליהן לא גרסינן: **ופלגא בראשון לא עבדי.** בטומאה לישנא קמא בראשון לא עבדו דהוה להו פלגא ונדחין לפסח שני, בשני נמי לא עבדי דנשים בשני רשות, ונשים מן הטהורין ומן הטמאין היו בראשון. ונמצאו הטמאין ששה והטהורין ארבעה, הנה הטמאין רובה ורובה בשני נמי לא עבדי. ורב כהנא הא דתניא כותיה דרב, מוקים לה כתנאי דלא מתרץ ליה. גופא היו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן, ואם היו הטמאין עודפין על הטהורין אפילו אחד יעשה בטומאה. אלעזר בן מתיא אומר אין היחיד מכריע צבור לטומאה שנאמר לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך וגו'.

נה א מיי' פ"ז מהלכות ק"פ הלכה ג:
נו ב מיי' שם פ"ב הלכה ד ופרק ה הלכה ח:
נז ג מיי' פ"ז שם הל' ג:

רבינו חננאל

וטמאין אינן עושין לא את הראשון ולא את השני. ואקשינן עליה דרב מדתנן נטמא קהל או רובו יעשה בטומאה רובו של קהל הוא דעבדי בטומאה אבל פלגא [לא]. ומשני רב בזמן שרוב הקהל טמאין עושין הכל בטומאה ואפי' הטהורין אבל בזמן שחצי הקהל טמאין עושין הטמאין בטומאה והטהורין בטהרה. ומוקמינן להאי שינויא דוראי הכי הוא מדקתני סיפא נטמא מיעוט הקהל טהורין עושין הראשון וטמאין את השני מיעוט עושין את השני אבל חצין של קהל לא. אי הכי קשיא לרב כהנא. ומשני רב כהנא הכי קתני נטמא מיעוט הקהל טהורין עושין את הראשון וטמאין עושין את השני. ולישנא קמא דרב כהנא אמר לך הוא הדין אפי' פלגא ופלגא טהורין עושין הראשון וטמאין השני. ואידי דתנא רישא רוב הקהל תנא סיפא מיעוט. תניא כותיה דרב ותניא כותיה דרב כהנא בתרי לישני. לרב וללישנא בתרא דרב כהנא הא דתניא טהורין עושין הראשון וטמאין עושין השני היכי מתרצי לה, כגון שהיו ישראל מחצה טהורין ומיעוט טמאין ומחצה עם הנשים טמאין, וקסברי נשים בראשון רשות, דל נשים מן הטמאין ונמצאו הטמאין מיעוט, ומיעוט נדחין לפסח שני והטהורין עושין הראשון בטהרה כי רוב הקהל טהורין הן. לרב וללישנא קמא דרב כהנא הא דתניא טהורין עושין את הראשון וטמאין אין עושין לא את הראשון ולא את השני היכי מתרצי לה. רב מתרץ לטעמיה כגון שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין ונשים עודפות על הטהורין, וסבר האי תנא נשים בראשון חובה והאנשים והנשים שוים, טהורין עושין את הראשון דהא רובא נינהו, טמאין אין עושין את הראשון דהא מיעוטא נינהו. ומיעוט לא עבדי בראשון, בשני נמי אין עושין דל נשים מן הטהורין דנשים בשני רשות והוו להו טמאין פלגא ופלגא לא מדחו לפסח שני. הלכך טמאין אין עושין לא את הראשון ולא את השני. וללישנא קמא דרב כהנא דאמר פלגא ופלגא נמי עבדי בשני מתרץ

מוסף רש"י

נשים בראשון. לילה הראשון (לקמן צא:) בהגמת הפסח ראשון (סנהדרין יב:).

מוסף תוספות

א. דהשתא עבדי טמאים וטהורים בראשון. תוס' שאנץ. ב. אבל אי משום ספיקא הוא קשיא. שם. ג. ומיעוטא דטמאים עבדי בשני. שם. ד. ולכך בקש רחמים על עצמו. תוס' סנהדרין יד: ה. דהל נשים מינייהו הוו להו טמאים רובא. תוס' שאנץ. ו. לא את הראשון ולא. שם.

רבינו חננאל (המשך)

לטעמיה, כגון שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין ונשים משלימות לטהורין ועודפות עליהן, פי' כגון שהיו עשרה טהורין ועשרה טמאין והטהורים הם ארבעה אנשים וששה נשים הרי עשרה, והטמאים הם ששה אנשים וארבע נשים הרי עשרה, ומאי עודפות עליהן דקתני דנפישין טהורות (מטהורות). וקסבר נשים בראשון חובה ובשני רשות. טמאים בראשון לא עבדו דהוה להו פלגא ונדחין לפסח שני, בשני נמי לא עבדי דנשים בשני רשות, ונשים מן הטהורין ומן הטמאין היו בראשון. ונמצאו הטמאין ששה והטהורין ארבעה, הנה הטמאין רובה ורובה בשני נמי לא עבדי. ורב כהנא הא דתניא כותיה דרב, מוקים לה כתנאי דלא מתרץ ליה. גופא היו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן, ואם היו הטמאין עודפין על הטהורין אפילו אחד יעשה בטומאה. אלעזר בן מתיא אומר אין היחיד מכריע צבור לטומאה שנאמר לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך וגו'.

א) [תוספתא פ"ו ה"כ], **ב)** [לקמן לא.: סנהדרין יב:], **ג)** ס"י ועודפות עליהן היכי דמי כגון דאיכא ד' וגבי טהורין ושם נשים טהורי' שיתא וגבי טמאין ד' נשים טמאות וקסבר כו' וכ"ל מ"ז, **ד)** [מגמות יד: טו. לעיל ע"א], **ה)** [תוספתא פ"ו ה"כ], **ו)** [לקמן לא.: סנהדרין יב:], **ז)** [לקמן לא.], **ח)** [תוספתא פ"ו ה"כ], **ט)** [לקמן לא.: סנהדרין יב:], **י)** [לקמן צא.: בהגמת הפסח ראשון (סנהדרין יב:)], **יא)** [תוספתא פ"ו ה"ב].

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך רבי שמעון אומר אפילו שבט אחד טמא ושאר כל השבטים טהורים הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן מאי טעמא דרבי שמעון קסבר שבט אחד איקרי קהל רבי יהודה אומר [6]אפילו שבט אחד טמא ושאר כל השבטים טהורין יעשו בטומאה שאין קרבן ציבור חלוק רבי יהודה סבר שבט אחד איקרי קהל והוו להו פלגא ופלגא ואין קרבן ציבור חלוק ועבדי כולהו בטומאה איתמר היו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין אמר רב [3]מטמאין אחד מהן בשרץ ואמאי ניעבדו הני לחודייהו והני לחודייהו דהא אמר רב [3]הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן אמרי הכא במאי עסקינן כגון שהיו טמאין עודפין על הטהורין אחד אי הכי הוו להו רובא טמאים ניעבדו כולהו בטומאה סבר לה כר"א בן מתיא דאמר אין היחיד מכריע את הציבור לטומאה אי הכי הדר קושיין לדוכתיה ניעבדו הני לחודייהו והני לחודייהו אלא ה"ק אי איכא תנא דסבר לה כתנא קמא דאמר פלגא ופלגא לא עבדי כולהו בטומאה וסבר לה כרבי יהודה דאמר אין קרבן ציבור חלוק מטמאין אחד מהן בשרץ ועולא אמר משלחין אחד מהן לדרך רחוקה ויטמאנו בשרץ קסבר שוחטין וזורקין על טמא שרץ ויטמאנו במת מדרחהו אתה מחגיגתו השתא נמי מדרחהו אתה מפסחו אפשר [6] דעביד בשני במת נמי אפשר דעביד בשביעי דהוה ליה שמיני שלו קסבר עולא [4]כולהו [7]תשלומין דראשון נינהו [2]דחזי בראשון חזי בכולהו וכל היכא דלא חזי בראשון לא חזי בכולהו אמר להו רב נחמן זילו ואמרו ליה לעולא מאן ציית דעקר סיכיה ומשכניה ורחיט איתמר [2]היו רובן זבין ומיעוטן טמאי מתים אמר רב אותן טמאי מתים אינן עושין לא בראשון ולא בשני ראשון לא עבדי דהוו מיעוטא ומיעוטא לא עבדי בראשון בשני נמי לא עבדי כל היכא דעבדי ציבור בראשון עביד יחיד בשני כל היכא דלא עבדי ציבור בראשון לא עביד יחיד בשני אמר להו שמואל זילו אמרו ליה [8]לאבא [2]ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו מאי עבדת ליה אמר להו זילו אמרו ליה כי הוו כולהו זבין מאי עבדת ליה אלא כיון דלא אפשר לא אפשר הכא נמי לא אפשר איתמר היו רובן טמאי מתים ומיעוטן זבין רב הונא אמר [7]אין תשלומין לפסח הבא בטומאה ורב אדא בר אהבה אמר יש תשלומין לפסח הבא בטומאה נימא בהא קמיפלגי דמאן דאמר אין תשלומין לפסח הבא בטומאה קסבר [9]טומאה דחויה היא בציבור ומ"ד יש תשלומין לפסח הבא בטומאה קסבר טומאה הותרה בציבור אמרי לא דכולי עלמא טומאה דחויה בציבור ובהא פליגי מר סבר טהרה

כדפרישית ומר סבר טומאה נמי מידחיא וקרא משמע הכי אם נדמה ואין ציבור נדחים אלא עבדי בין בטהרה בין בטומאה: בראשון

משלחין אחד מהן לדרך רחוקה. פירוש אחד מן הטהורים ועבדי מדפריך ויטמאנו בשרץ [9]וקשה ליב"ש [8]אדרבה ישלחו אחד מן הטמאים לדרך רחוקה דהשתא הוו טהורין רובא ועבדי בטהרה דבטולה שמעתין אמרינן דמהדרי' אטהרה ותירץ דעולא גופיה אמר לקמן במי שהיה טמא (דף לג.): דרך רחוקה לטהור ואין דרך רחוקה לטמא ולא היה מועיל שילוח טמא דלעולם היה מצטרף לאותם שבירושלים ואין נראה לר"י דטעמא דאין דרך רחוקה לטמא לפי שכשהו בירושלים נמי אינו יכול לעשות פסחו אלא ע"י שילוח [2] אבל הכא יש דרך רחוקה לטמא כיון דמטמא טמאין ואם היה בירושלים היה יכול בעצמו לעשותו [3] אלא נראה לר"י דמהדרינן שיעשו כולם בראשון ולא ילמו הטמאין [7]:

אתה מדרחהו מחגיגתו. ואם תאמר והא קיימא לן בתמיד נשחט (לעיל סב.) עבל וטמא משלחים קרבנותיהן ומירץ ליב"ש הואיל והיא חובה לגבי ברגל יש לה דין עולת ראיה דדרשינן בפרק קמא דחגיגה (דף ד:) דטמא פטור מן הראייה שנאמר ונאת שמה והבאתם שמה כו' [10]וכן איתא בירושלמי דאיתקש לעולת ראייה ואם תאמר השתא כשמשלחהו בדרך רחוקה נמי מדרחהו מחגיגתו אלא ה"ק אי איכא תנא דסבר לה כתנא קמא דאמר פלגא ופלגא לא עבדי כולהו בטומאה וסבר לה כרבי יהודה דאמר אין קרבן ציבור חלוק מטמאין אחד מהן בשרץ ועולא אמר משלחין אחד מהן לדרך רחוקה ויטמאנו בשרץ קסבר שוחטין וזורקין על טמא שרץ ויטמאנו במת מדרחהו אתה מחגיגתו השתא נמי מדרחהו אתה מפסחו אפשר [6] דעביד בשני במת נמי אפשר דעביד בשביעי דהוה ליה שמיני שלו קסבר עולא [4]כולהו [7]תשלומין דראשון נינהו [2]דחזי בראשון חזי בכולהו וכל היכא דלא חזי בראשון לא חזי בכולהו אמר להו רב נחמן זילו ואמרו ליה לעולא מאן ציית דעקר סיכיה ומשכניה ורחיט איתמר [2]היו רובן זבין ומיעוטן טמאי מתים אמר רב אותן טמאי מתים אינן עושין לא בראשון ולא בשני ראשון לא עבדי דהוו מיעוטא ומיעוטא לא עבדי בראשון בשני נמי לא עבדי כל היכא דעבדי ציבור בראשון עביד יחיד בשני

ויכול לטמאותו בטמא:

לימא בהא קמיפלגי מר סבר טומאה דחויה ומר סבר טומאה הותרה. השתא לכולי עלמא טהרה מידחיא ולא טומאה דחיה כי יהיה טמא ומשמע דהאיש לבדו טמא והלכו ומצו לכל טמא [9]ומקיש לדבר טהרה [11] ומקיש מר סבר טהרה מידחיא דחויה מר סבר טהרה מידחיא ולא עבדי בין בטהרה בין בטומאה: בראשון

---

[6] [מנחות טו.], [3] [לקמן נ:], [2] [לעיל עט.], [7] [חגיגה טו.], [5] [נע"פיכש"י בברכות מז. ד"ה אלון], [1] [לעיל עט. יומא י: ז: מו: זבחים לג.], [8] [בראשית לה:], [9] [לקמן לג:],

תורה אור השלם

1. לֹא תוּכַל לִזְבֹּחַ אֶת הַפֶּסַח בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ:
דברים טז ה
2. וְיַעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ:
במדבר ט ב

הגהות הב"ח

(א) נמרא אפסח דעביד בשני. נ"ב צ"ל דס"ל כמ"ד בסמוך יש משלחין בפסח הכא בטומאה או דס"ל למלק בין מי שהיה זב בפסח לאשון לבין מי שהיה בדרך רחוקה בפסח לאשון וק"ל: (ב) תוס' ד"ה משלחין ר"ל על ידי שליח אבל הכא:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה משלחין וקשה לרש"א. ק"ל הא הכל לפי הלד דטמאין אין עושין בראשון ולא בשני ומזה אם נשלח הטמא הא בפסח שני שיקטריפו הטמאים יחד איסו ושאר הטמאים יהיו לבוד לאין עושין פסח שני ול"ע:

מוסף תוספות

א. למה משלחין אחד מן הטהורין ועבדי כולהו בטומאה. תוס' שאנן. ב. הילכך אין מועלת לו דרך רחוקה שאז כמו כן ישלח פסחו. שם. ג. וכשהוא בדרך רחוקה אינו יכול לעשותו הוא לעצמו והוי טמא כי טהור שמועלת לו דרך רחוקה. שם. ד. לפסח שני. שם. ה. [ו]ה"ע דרשינן גבי חגיגה. שם. ו. שהרי חרץ לירושלים הוא. שם. ז. ובהא פליגי מר סבר טומאה דחויה ולא מקרי טהורין. שם. ח. והילכך יש לו תשלומין. שם.

רבינו חננאל

איתמר היו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין אמר רב מטמאין אחד מהן בשרץ. ואמאי האמר רב הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן. אמרי הכא במאי עסקינן כגון שהיו הטמאין עודפין על הטהורים אחד, ואם תאמר א"כ הנה הרוב טמאין יעשו בטומאה. סבר רב אין היחיד מכריע את הציבור לטומאה, כלומר אחד כמי שאינו הוא. אי הכי מחצה על מחצה הן, ושמעינן ליה לרב דאמר מחצה על מחצה כרוב והללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן. ושנינן הכי אמר רב אי איכא תנא דסבר לה כת"ק דאמר היו הטמאין עודפין על הטהורין אפילו אחד יעשו בטומאה וכרבי יהודה דאמר אין קרבן צבור חלוק, ונמצאו הטמאין עודפין על הטהורין שנים, כיצד כגון שהיו מאה טהורין ומאה טמאים נטמא אחד מן הטהורים ונמצאו הטמאין מאה ואחד והטהורין צ"ט ומשכחת לה אפילו לאלעזר בן מתיא. עולא אמר משלחין אחד מן הטהורין לדרך רחוקה, ויטמא בשרץ וכו', ואסיקנא קסבר עולא כל מי שהיה טהור וראוי לחגיגה ביום הראשון ונאנס ולא חג, כגון מי שהיה בדרך רחוקה, ובא במועד וכיוצא בו, חוגג והולך כל הרגל. אבל אם היה טמא ביום הראשון כבר נדחה ואינו חוגג אותו הרגל, מאי טעמא כולהו תשלומין דראשון הוא. דתרוייהו רב ועולא סבירא להו שאין מטמאין אחד מהן במת שלא ידחוהו מחגיגתו. פ' סיכי יתדות אהלו עוקר והולך. איתמר היו רובן טמאי מתים ומיעוטן זבים רב הונא אמר אין תשלום לפסח הבא בטומאה, כלומר הזבין אינן עושין לא את הראשון ולא שאר טמאין כגון זבין וזבות וכיוצא בהן כלל, דהטהרה מדחיא אפילו שאר טמאין לשני, אבל טומאה לא מדחיא שאר טמאין מן הראשון לשני, הלכך לא עבדו בשני כלל. ורב אדא בר אהבה אמר יש תשלומין לפסח הבא בטומאה. ומי שלא עשה הראשון יעשה השני, דטומאה נמי דחיא, מאי טעמא טמאי מתים למה עושין השני לפי שלא יכלו לעשות הראשון, זבין ומצורעין נמי כיוצא בהן לא יכלו לעשות הראשון ויעשו שני. וכולי עלמא טומאה דחויה היא בציבור (ד"א) אפילו טומאה מדחיא דכיון דטמאי מתים עבדו הראשון כטהורין חשיבי דטומאת מת התר היא בצבור הלכך שאר הטמאין עושין השני. איתמר רובן זבין ומיעוטן טמאי מתים. אמר רב טמאי מתים אין עושין הראשון דהא מיעוטא נינהו ומיעוטא נדחין לפסח שני, בשני נמי לא עבדו דקימא לן כל היכא דלא עבוד צבור בראשון לא עבוד מיעוט בשני וכי כתיב ויעשו בני ישראל היכא דאפשר, היכא דלא איפשר חשבינן להו כאלו כולן זבין.

נח א מיי' פ"ח מהל' מגילה הלכה ד:
נט ב מיי' פ"ב מהל' מגילה הלכה ה:
ס ג מיי' פ"ז מהל' ק"פ הלכה ד:
סא ד שם הלכה ה:

מוסף רש"י

אפילו שבט אחד טמא. כי"ד בגיפן ופ"ל לר' יהודה שבט אחד איקרי קהל, הלכך דומה טומאה ויעשו כולן בטומאה עמו, לפי שאין קרבן ציבור חלוק. ולדברי תמיהים טהורים עושים הראשון והשבט עושין פסח שני (מנחות סו.). מטמאין אחד מהן בשרץ. להכריע רוב ליבור לטומאה (לקמן צ:). הללו עושין לעצמן. בטהרה, והללו עושין לעצמן. בטומאה, טהורים לא עבדי בטומאה דהוי עבדי בטומאה, ורוב טהורין לא עבדי בטומאה, ומאלו לגני לא מידחו משום דהוו נמי רובא וכיוצא לגני לא מידחו (לעיל עט.). כולהו תשלומין דראשון נינהו. שהרי יום אחד עשה השמש עיקר בכולן, דכתיב אותו, ושלאחריו עשה תשלומין לו (חגיגה ט.). טומאה דחויה היא בציבור. כלומר בקושי נדחית אלא דימוי בעלמא על ידי נשיאת עון, שהיין מרפא ולא בהיתר גמור (זבחים לג.) אף על פי שקרבן ליבור דומה אותה בקושי הומרה ולא היתר גמור, וכל מה דמלינו להדורי מהדרינן שיעשו בטהרה (יומא ה: מז: ולעיל עז. עט.).

רבינו חננאל (המשך)

את השניי. ואתיא כר' נתן דאמר כל הזקוק לראשון זקוק לשני, וכן השני תשלומין דראשון הוא, הילכך כשם שהראשון לא עבדו דתנן הפסח שבא בטומאה לא אכלו ממנו זבין וזבות וכר', בשני נמי לא עבדו דטהרה הדחה הטמיאין לפסח שני, כדתניא אלו עושין את השני הזבין והזבות והנדות היולדות האונסין והשוגגין והמזידין והמצורעים ובועלי נדות ומי שהיה טמא או בדרך רחוקה, א"כ למה נאמר טמא דאי בעי למעבד לא שבקינן ליה, א"כ למה נאמר ומי שהיה בדרך רחוקה לפטרן מן הכרת. ומרבינן לזבין ולזבות מאיש איש, דתניא יכול לא יהו נדחין מן הראשון ועושין את השני אלא טמא ומי שהיה בדרך רחוקה, זבין ומצורעין מנין, ת"ל איש איש. הלכך כל היכי דעבדי טהורין בראשון עבדו טמאין בשני, אבל אי לא עבדי ראשון אלא בטומאה, לא עבדי השני

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות